

nale, morganello. Denominació que s'explica per l'ús tradicional de capbussar en mar, els mariners castigats, lligats al morgonal, com es capbussa el *murgó* en terra.

MÚRGOLA, 'Morchella esculenta', mena de bolet, probablement del gòtic *MAURHWALUS, cf. a-al. antic *morhala* (o *morhila*) id., avui *morchel*, angl. *morel*, compost del germ. *morba* 'pastanaga' amb *walus* 'bony, porra', pròpiament 'bony semblant a una pastanaga'. □ 1.ª doc.: *múrgura*, 1780; *múrgula* Belv.

Demostro aquesta etimologia detingudament en el DCEC (MORILLA), tractant àmpliament de les diverses formes romàniques i germàniques d'aquest nom de bolet (DECH iv, 147-9): no cal, doncs, tornar-hi sinó remetre-hi, afegint-hi alguns suplementes catalans. Dalt del pla de Busa m'ensenyaren *múrbulàs* (1933) i n'hi collírem amb Mestre Fabra el 1935; *múrgulas* a la Vall de Llèmena (St. Martí, 1964); i tant allí com a Sant Aniol de Finestres (1964/1969), vaig sentir-hi, en forma correcta, la dita tradicional «Per Sant žuzép / la *múrgula* treu el *bék*» (malament en *AlcM*), mentre que en el veí poble de Mieres deien *múrglās* (1969). D'aquesta pot resultar la forma pallaresa *múrgeš* (Cardós i Vall Ferrera, 1932-4; Espot, Rialb, 1964). A Eiv. la forma del cat. comú (PzCabr.), i a StMiquel de Balansat m'ensenyaven (1963) una *múrgula* mig colgada, tot explicant-me, però, que els «josepins» (St. Josep) en diuen *túrmoles*.

L'eliminació dels proparoxítons en rossellonès fa que allà diguin *murgúlās* (Casafabre, 1960) o *mari-gúlās* (Noedes, 1959; Illa, 1960); allà el proverbi és «Pel ma(r)ç / la *marigóla* treu el nas» (Calendari de l'As-de-Bastos, 1975); cosa semblant es deu estendre fins a alguna part de l'Alt Emp., si judiquem per un derivat col·lectiu que pot venir d'això: a Campmany hi ha un veral que els uns diuen *Miregoler* i els altres pronuncien *mirgulé*; d'un compromís entre les diverses formes precedents deu resultar *mari-gúla* que vaig sentir a St. Esteve d'En Bas, 1968. Manllevada del fr. *morille* (< a-al. *morhila*) deu ser la forma *morilla* que sento a Matamala de Capcir, i també a l'A. Cerdanya; a Èr, però, donaven, junt amb aquell nom, *múrgø*, assegurant que aquesta és una var. més grossa, 1959.

D'altra banda, a Benasc vaig sentir *morúešes*, f. pl., a un muntanyenc; mentre que el metge d'allí em deia que els benasquesos no se'n fien però sí que en mengen ells a Barbaste, on en diuen *mórcolas*, 1965; a San Juan de Gistau, *murlúgas* (1965) < *múrgulas*, amb l'acostumat desplaçament accentual aragonès. *Murla* a Almatret, segons *AlcM*, on es pot veure encara algunes altres variants (*mari-góla*, *morucla*, *moruga*, *murguela*, *múrmula*) que no tinc comprovades. Prov. *meringoulo*, *Calendau* (II, 72.6, trad. «mòlles»); mentre que a *Moun Espelido* (cap. v) el mateix Mistral parla d'un bolet *berigoulo* (p. 71, i també de *meringoulo*, p. 79.2f.).

Múria (planta?), pres del ll. *muria* 'salmorra'. Derivats d'aquest són en tot cas *muriat* i *huriàtic*.

Muriac, -cec, *múrids*, V. *murcec* *Murinada*, V. mo-

linada (MOLDRE) *Murissà*, V. *morro* *Murla*, *múrmula*, V. *múrgola*

MURMURAR, pres del ll. *mürmüräre* id. □ 1.ª

doc.: fi S. XIII

«Lo rey de Franssa fo devant Elna, atandat ab sa ost --- e los hòmens d'Elna resposeren-li que no-s retrián pas --- mas los companjons --- robaren los albercs --- e los hòmens de la vila --- anaren tot lo dia per lo mur *murmurant* entre ells e fahien concells, sa e lla, ab ells mateys», Desclot (§ 141, *NCl*. iv, 146.14). També es troba en la *Crònica* del Cerimoniós, en el *Somni* de BMetge, i en altres textos medievals (*DAG*, *AlcM*). «Na Belcolor --- *murmurant* se n'anà» (trad. *brontolando*), *Decam.* viii, § 2, 447.17f.

A penes cal dir que seguí en ús constant fins a la Renaixença, en què el trobem en els principals escriptors, sovint en sentits més o menys translàtics: «l'aigua que *murmura*, encants me conta ---», Costa i Llobera; damunt d'una deu que brolla curiosament arran del cim de Sant Gregori d'Osor, muntanya alta i solitària, vaig veure-hi inscrits (1968) uns bons versos anònims: «Rages dalt l'altura / font del Toron-Alt! / Aigua tota pura, / sembla que *murmura* / càntic eternal».

Penetrant més en l'ús popular se'n féu *mormolar* o *marmolar* («*marm*-, sunyir: regañar», *CRos*, 1764, p. 299); «*mormolar*: remorejar», *DAG*; «Jo'm trobava mort de tristesa en un calabòç fosc --- estant així va presentar-se'm una figura llarga i seca, com d'una dona --- implacable i tràgica, la visió va agafar-me, i una veu metàlica va *mormolar* —Vine—. Marxava entresonyat i estabornit per les tenebres ---», Coromines, 1897 (*Presons Imag.* xii, p. 106); *AlcM* en cita exemples posteriors de JCarner i JRuyra; «del bon Rector -- tot el seu ingenu parlament tirava a --- induir al poble a penitència --- acabà l'Ofici --- i després de cantats --- els goigs del Sant Patró, la porta comensà a gitar glopades de gent capbaixa y *mormolanta*, que, escampant-se per la petita plaça ---», *MnVayreda* (*Puny.* i, 48 (43)).

D'adaptació a una altra terminació més popular resultà una forma (potser influïda per *balbuicir*, -uçar) que tingué menys èxit; en un text mallorquí de narració històrica, de 1451: «totas las donas, qui feyan molt mal continent, e *mermussavan* e deyan: huda! e no sou vosaltres nostres germans? Per què veniu axí?» (Quadrado, *Forenses y Ci.* 2, 366). *Marmular*; *marmirar* (potser error de lectura); *mermular*; *mormerar*.

DERIV.: *Murmurament* [*AntCanals*, c. 1400]; *murmuració* [1399]; *murmurador* [*DTO*. 1647]. *Murmuradissa*. *Murmurejar*; *murmureig*. *Murmuri* [*Verdaguer*], pres del ll. tardà *mürmürüun* id.; *murmuriós* [*Verdaguer*]; *murmurejar*, però ja des de molt abans s'usava una forma apocopada *murmur* [fi S. XIII]: «segons --- Apocalipsis --- aquel son serà, so és gran brugit, per so cor adoncs lo món no serà senes *murmur* quant la mar se levarà sobre los mon<t>s 40 coudes», *VidesR*, 3r2; «tan honest morir no-m consentiren, ans portaren lo *murmur* de mes darreres paraules a les orelles de la Viuda», *JoMartorell* (*Ag*. III, 121);